

Warszawa, 08-06-2026 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski

KMPT.571.11.2025.BP

Pan
prof. dr hab. Piotr Girdwoyń
Dyrektor Krajowej Szkoły
Sądownictwa i Prokuratury

Szanowny Panie Dyrektorze,

w dniach 8–12 września 2025 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (KMPT), zespołu działającego w strukturze Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, przeprowadzili wizytację w Areszcie Śledczym w Gdańsku.

W raporcie powizytacyjnym, w punkcie VI, poruszony został m.in. problem osób ciężko chorych i umierających w jednostkach penitencjarnych¹. W związku z odnotowanym problemem KPMT zwróciło się do Prezesa Sądu Okręgowego w Gdańsku i Prezesa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku o rozważenie włączenia standardów międzynarodowych odnoszących się do kwestii osadzonych nieuleczalnie chorych i humanitarnego zwolnienia do programów szkoleniowych sędziów.

Pismem z dnia 18 marca 2026 r. Prezes Sądu Okręgowego w Gdańsku wskazał, że zakres szkoleń organizowanych przez ten sąd jest ograniczony, a postulat potrzeby szkolenia powinien zostać zgłoszony na poziomie centralnym.

W związku z powyższym uprzejmie proszę o wskazanie, czy problematyka zwolnienia humanitarnego, a także – szerzej – prewencji tortur, jest uwzględniana w programach szkoleniowych sędziów i prokuratorów.

¹ Zob. raport KMPT z wizytacji Aresztu Śledczego w Gdańsku, KMP.571.11.2025, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/kmpt/wizytacja-kmpt-w-areszcie-sledczym-w-gdansk>.

Jeśli nie, pragnę zwrócić uwagę Pana Dyrektora na potrzebę włączenia tej tematyki do programów szkoleniowych, jako istotnego mechanizmu zapobiegania torturom oraz innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu. Jak wskazano w preambule OPCAT², skuteczne zapobieganie torturom oraz innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu wymaga edukacji oraz połączenia szeregu środków legislacyjnych, administracyjnych, sądowych i innych.

Prokuratura oraz sądy w Polsce są nie tylko kluczowym ogniwem w ściganiu i sądzeniu sprawców tego rodzaju czynów zabronionych, lecz również ważnym elementem systemu zapobiegania przypadkom tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania. To właśnie prokuratorzy i sędziowie mają niejednokrotnie realny wpływ na to, czy czynniki ryzyka oraz przypadki naruszeń praw człowieka zostaną właściwie rozpoznane i poddane ocenie. W codziennej pracy obcują z realiami miejsc pozbawienia wolności, jak i z osobami, które mogły doświadczyć przemocy, przebywać w niewłaściwych warunkach lub zgłaszać obawy dotyczące traktowania w detencji. W takich sytuacjach przedstawiciele szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości są często pierwszymi niezależnymi organami mogącymi dostrzec sygnały świadczące o torturach lub innym nieludzkim traktowaniu. Dlatego tak istotne jest, aby posiadali wiedzę i umiejętności pozwalające identyfikować czynniki ryzyka oraz symptomy naruszeń, a także potrafili właściwie reagować na wszelkie niepokojące sygnały. Niejednokrotnie to właśnie od ich czujności, wiedzy i profesjonalizmu zależy, czy ryzyko tortur zostanie zniwelowane już na wstępnym etapie, co czyni wymiar sprawiedliwości kluczowym mechanizmem ochrony i prewencji wobec osób narażonych na naruszenia ich podstawowych praw.

Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia nie tylko w kontekście przywołanego na wstępie raportu z Aresztu Śledczego w Gdańsku, lecz również w świetle występowania na terenie Polski przypadków tortur³ oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania⁴. Szkolenia z zakresu prewencji tortur stanowią kluczowy element przygotowania instytucji państwowych do skutecznego przeciwdziałania, ścigania

² Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

³ Zob. raport KMPT z wizytacji Zakładu Karnego w Barczewie, KMP.571.13.2022, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/kmpt-raport-zaklad-karny-barczewo-tortury-sw-odpowiedz-olsztyn>.

⁴ Zob. raport KMPT z rewizytacji Zakładu Diagnostyczno-Obszerwacyjnego Miejskiego Centrum Terapii i Profilaktyki Zdrowotnej w Łodzi, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/kmpt-raport-zle-traktowanie-izba-wytrzezwien-lodz-sledztwo>.

i sądenia tortur oraz realizują zobowiązania wynikające z prawa międzynarodowego, w tym standardów ochrony praw człowieka.

Biorąc pod uwagę zobowiązania międzynarodowe Polski wynikające z Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur⁵ oraz Protokołu fakultatywnego do tej Konwencji, a także odnotowywane przypadki wymagające szczególnej uwagi w kontekście zapobiegania torturom, oraz działając na podstawie art. 22 OPCAT, zwracam się z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska Pana Dyrektora w sprawie włączenia do programu szkolenia KSIP kwestii dotyczących prewencji tortur, w tym zagadnienia zwolnienia humanitarne.

Z poważaniem

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

⁵ Zob. Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 63, poz. 378).